

راهنمای دانشجو
www.RDaneshjoo.ir

درس

دانش خانواده و جمعیت

استاد

سید ابوالحسن موسوی قدمگاهی

پاییز ۱۳۹۳

بسم الله الرحمن الرحيم

✓ نیاز های اساسی انسان :

شاید بتوان گفت مهمترین نیازهایی که شخص بیش از پیش در خود احساس می کند نیاز به همراهی از جنس مخالف است. بتواند به او آرامش عاطفی و روحی بخشیده و نیاز های همه جانبه او حتی امنیت و پناهگاه بودن و حس محبت و ایثار او را پاسخ دهد. از جمله مهمترین این نیاز ها عاطفی و جنسی است.

۱. نیاز عاطفی :

هر فردی هم به ارتباط و هم به تعامل با دیگران نیازمند است و هم به محبت کردن و مورد محبت واقع شدن

۲. نیاز جنسی .

این نکته قابل توجه است که آنچه میتواند به چنین نیاز های اساسی و تکوینی در وجود انسان پاسخ گوید ازدواج است .

✓ آسیب های قبل از ازدواج :

الف (روابط آزاد با جنس مخالف و پیامد های آن .

۱. افسار گسیختگی امیال جنسی : زیاده روی در ارضای غریزه جنسی نه تنها باعث ارضای کامل نمیشود ، آسیب زا هم خواهد بود . به تعبیر شهید مطهری در این مورد عرضه هر چه بیشتر گردد هوس و میل به تنوع بیشتر میشود .
۲. احساس گناه .
۳. محرومیت از ارزش های والای وجودی : راجرز و مزلو هدف والای انسانی را خود شکوفایی میدانند و آپورت تبدیل شدن به انسان کامل و پخته را غایت اصلی بر می شمارد ، از همین رو فروم نیز میگوید : هر چه انسانها در طول تاریخ ، آزادی بیشتری به دست آورد ، بیشتر احساس تنهایی و انزوا میکنند .
۴. بروز ناهنجاری های اجتماعی .
۵. آسیب رساندن به زنان : بیشتر آسیب های ارتباط های آزاد متوجه زنان است .
۶. بروز آسیب های عاطفی : ارضای نیاز های عاطفی باید کنترل شده و قانون مدار باشد .
۷. ظهور تنش های روانی : ارتباط با جنس مخالف گاه به وابستگی عاطفی دختر و پسر می انجامد . پس از مدتی که وابستگی ها شکل گرفت ، امکان جدایی از نظر روانی ، بسیار سخت و مشکل آفرین میشود و در چنین مواقعی ، جوانان به افسردگی شدید دچار میشوند .
۸. بروز آسیب های معنوی : کسی که عقل او بر شهوتش غلبه کند ، برتر از ملائکه میگردد و کسی که شهوت او بر عقلش غلبه کند ، از چهار پایان پست تر است .

۹. فراوانی ازدواج های ناپایدار : روابط دختر و پسر اغلب بر اساس جاذبه های ظاهری شکل می گیرد و شرط اساسی یک ازدواج موفق ، یعنی رعایت کفویت بین طرفین در آنها لحاظ نمیشود ، در نتیجه ، میزان موفقیت کاهش خواهد یافت .

۱۰. کاهش ازدواج : هنگامی که افراد به راحتی و با صرف هزینه اندک ، امکان نیل به اهداف مورد نظر خویش را به صورت پیاپی داشته باشند و بتوانند از این طریق خود را ارضا کنند ، انگیزه زیادی برای جایگزینی شیوه های همراه با مسئولیت همچون ازدواج نخواهد داشت .

۱۱. کاهش لذت جنسی : گرچه ارتباط آزاد عطش روانی - جنسی را افزون میکند ، استمرار این وضعیت و تجربه مکرر محرک های جنسی ، آستانه تحریک حسی را بالا برده و لذت جنسی واقعی را به مرور کاهش میدهد .

ب) دوستی با جنس مخالف و پیامد های آن :

✓ هر چند برخی از روان شناسان غربی برای دوستی با جنس مخالف فوایدی را برشمرده اند ، بسیاری از آنان نیز در مقالاتی که در باره خانواده ، رفتار جنسی ، روان شناسی زن ، پر خاشگری و بروز حسادت نگاشته اند ، پیامد های زیر را ذکر کرده اند :

✓ پنهان کردن و تحریف هویت .

✓ بروز حسادت .

✓ افزایش خشونت در قرارهای عاشقانه .

✓ گرایش به الکل .

✓ گرایش به سوء مصرف مواد مخدر .

✓ افزایش تصادفات رانندگی .

✓ تشدید درگیری های خانوادگی .

✓ تجاوز های جنسی به افراد آشنا (تجاوز در قرار های عاشقانه) .

✓ ارتکاب بزهکاری و خلاف های رفتاری .

✓ برقراری رابطه های جنسی پیشرفته .

✓ ابتلا به بیماری های مقاربتی مانند ایدز و سوزاک و ...

✓ بارداری های ناخواسته .

✓ اجبار به ازدواج زود هنگام .

✓ ابتلا به اختلالات هیجانی و عاطفی .

✓ یکی دیگر از مهمترین پیامد های دوستی با جنس مخالف ، وادار شدن ناخواسته و اجباری به برقراری رابطه جنسی است . این پدیده که صحنه به ظاهر دلپذیر و صمیمانه دوستی را به عرصه آسیب رسان و فشار اجتماعی تبدیل میکند ، یکی از بارز ترین گونه های خشونت در جوامع مدرن معاصر است .

✓ **خویشن داری و مدیریت آسیب های قبل از ازدواج :**

۱. تاکید بر رعایت حیا در روابط با جنس مخالف ؛ امام صادق (ع) میفرمایند : اگر حیا نبود ... از هیچ یک از کارهای زشت دور نمیشد ... اگر مردم حیا نداشتند ، از فحشا پرهیز نمیکردند .

۲. ایجاد نگرش منفی به پیروی از غرائز حیوانی؛ امام علی (ع) فرمودند: ابتدای شهوت‌ها طرب و شادی است و آخر آن رنج و دشواری.

۳. ایجاد نگرش منفی به دل بستگی شدید به نا محرم و توصیه به وارستگی در صورت وجود به این دل بستگی.؛ امام علی (ع) فرمودند: هر که عاشق شود چشم بصیرت او کور میشود و قلبش بیمار میشود.

۴. سفارش به تقوای چشم و گوش و زبان و لمس؛ چراکه بسیاری از خطاهای جنس یاز این حواس شروع میشود. امام صادق (ع) میفرمایند: نگاه به نا محرم تیری از تیرهای شیطان و مسموم است و چه بسا با نگاهی که حسرت طولانی به جای میگذارد. پیامبر اکرم (ص) میفرمایند: غنا (موسیقی مناسب مجالس لهو لعب) افسون رابطه جنسی حرام است.

✓ در آیات ۵۳ و ۵۹ احزاب و نیز آیه ۳۱ سوره نور بر لزوم رعایت حجاب از سوی زنان تاکید شده است برخی روایات در تفسیر این آیات دست‌ها تا مچ و صورت را از پوشش مستثنا کرده‌اند. البته از آرایش و زینت و زینت‌ها و دست‌ها در مقابل نامحرم باید پرهیز شود. مراجع عظام تقلید نیز همگی بر وجوب رعایت این حد از حجاب فتوا داده‌اند.

• تشکیل خانواده و کارکرد های آن :

۱. اهمیت و ضرورت ازدواج: و از نشانه‌های او این است که همسرانی (از جنس) خودتان برای شما آفرید، تا بدان‌ها آرامش یابید؛ و در بین شما دوستی و رحمت قرار داد، قطعاً در آنها نشانه‌هایی است برای گروهی که تفکر میکنند. این آیه با عبارت (لَتَسْكُنُوا إِلَيْهَا)، هدف از ازدواج را آرامش و تسکین روان آدمی بیان میکند، نیاز به مهر و محبت و داشتن شریک و همراه در زندگی از مهمترین انگیزه‌های ازدواج است.

۲. کارکرد های ازدواج: در بین انسانها نزدیک ترین رابطه عاطفی میان زن و شوهر برقرار می‌شود و این رابطه در کاهش نگرانی‌ها، اضطراب‌ها و آشفتگی‌ها نقش موثر دارد. شهید مطهری میفرماید: ازدواج اولین مرحله خروج از خود طبیعی فردی و توسعه پیدا کردن شخصیت انسان است. بعد از ازدواج وقتی می‌خواهیم کار کنیم، برای من تنها نیست، آن (من) تبدیل به (ما) میشود؛ به طوری که انسان به سرنوشت خانواده علاقه مندتر است تا به سرنوشت شخص خودش و رنج میبرد تا آنها در آسایش باشند. این این یک درجه از (خود) است. (مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ص ۱۶۸).

• پیامد های مثبت ازدواج :

۱. کامل شدن ایمان؛ چرا که یکی از دروازه‌های ورود شیطان به ذهن و روان آدمی گزینه جنسی است و ازدواج سبب تسکین نیاز جنسی میشود. پیامبر اکرم (ص) میفرمایند: هر جوانی که در آغاز جوانی خود ازدواج کند، شیطان فریاد بر می‌آورد: ای وای، ای وای دو سوم دین خود را از دستبرد من در امان داشت. سپس این بنده باید در یک سوم باقی مانده تقوای الهی پیشه کند.

۲. از جمله مهمترین تحولات دوران جوانی نیاز به استقلال از خانواده و تجربه زندگی جدیدی است که جوان آنرا بنا می‌نهد و رشد و توسعه می‌دهد.

۳. با گذر از دوران کودکی و نوجوانی، افراد تمایل دارند علاوه بر مستقل شدن، تجربه مدیریت مجموعه جدیدی را به دست آورند.

۴. انسان تا قبل از ازدواج به تناسب نیاز خویش از حمایت های مادی و غیر مادی خانواده و بستگان خویش بهره مند است .

۵. ازدواج اعتبار اجتماعی خاصی به فرد می بخشد .

۶. ازدواج و سپس تجربه شیرین پدر یا مادر شدن سبب می شود تا انسان با گذر زمان خود را رو به افول نبیند ؛ بلکه تداوم حیات خویش را در فرزندان خود ببیند که حاصل دسترنج مادی یا معنوی اوست .

۷. در روایات به آثار ازدواج اشاراتی شده است ؛ از جمله امام صادق (ع) میفرمایند : ثمره خلقت جنس مخالف انس گرفتن با وی ، آرامش یافتن به واسطه او ، برآورده شدن نیاز های جنسی و کسب جایگاه ارزشمند پدر یا مادر شدن ذکر کرده اند . (حر عاملی ، ج ۲۰ ، ص ۳۵۰)

• انتخاب همسر شایسته :

الف (معیار های همسر گزینی :

۱. همتایی و ماندی .

۲. خوش اخلاقی .

۳. تقوا .

۴. سلامت .

ب (مهارت های انتخاب همسر شایسته :

۱. خود شناسی مقدمه همسر گزینی .

۲. راه های شناخت فرد مناسب برای ازدواج :

* گفتگو با طرح سوالات دقیق .

* دقت در گفتار و رفتار .

* تحقیق از دوستان صمیمی ، بستگان ، همکاران و معرفان .

* مشورت با افراد آگاه ، دلسوز و مطمئن .

* توکل به خداوند .

۳. سوالاتی برای شناخت بیشتر :

❖ ویژگی های اخلاقی بارز شما چیست ؟

❖ دوستان شما را به کدام خصوصیت اخلاقی و رفتاری می شناسند ؟

❖ از معاشرت با چه کسی آزرده می شوید ؟

❖ عکس العمل شما در مقابل فردی که از وی رنجیده میشوید ، چیست ؟

❖ ناراحتی خود را چگونه نشان میدهید؟

- ❖ در چه مسائلی سخت گیر هستید؟ چه مسائلی شما را آزرده خاطر میکند؟
- ❖ آیا تعصب خاصی دارید؟
- ❖ مهمترین خصوصیتی که دارید همسر شما داشته باشید چیست؟
- ❖ مهمترین خصوصیتی که می خواهید همسر شما نداشته باشد چیست؟
- ❖ بهتر است علاوه بر توجه به خصوصیات فردی یا خانوادگی، از علایق و حساسیت های خاص فرد نیز شناخت حاصل شود.

• تسهیل ازدواج در رویارویی با موانع مختلف:

یک (اشتغال به تحصیل

۱. فاصله میان عقد تا عروسی کمی بیشتر باشد: بهتر است شروع ازدواج با مقاطع حساس تکمیلی (کنکور ، امتحانات و ...) همزمان نباشد.
۲. مراسم عروسی پس از گذشتن یک یا دو ترم برگزار شود تا پایه های تحصیلی محکم تر شده باشد و امکان ترک تحصیل کمتر شود.
۳. عروس و داماد با دلگرمی و امید ، یکدیگر را در مسیر تحصیل علم یاری دهند تا به موفقیت های بیشتری دست یابند.
۴. با قناعت می توان آرامش فکری و روحی بیشتری به دست آورد و در مسائل آموزشی و پژوهشی پیشرفت کرد.
۵. گگهمسران در امور خانه به یک دیگر کمک کنند.
۶. والدین و خانواده ها از آنها حمایت کنند.
۷. کار های اضافی و غیر ضروری ، مانند مهمانی های زیاد و دیدن برنامه های تلویزیونی متنوع از برنامه روزانه حذف شود تا زمان برای کارهای مهم فراهم گردد.
۸. می توان هم زمان با هم یا زمانی که همسر در منزل نیست ، درس خواند ؛ زیرا برخی اوقات ، درس خواندن هنگام حضور همسر ، نوعی بی توجهی به او تلقی می شود.

دو (سطح تحصیلات :

اگر سطح تحصیلات پسر پایین تر از دختر باشد ، او می تواند همسر شایسته ای باشد به شرط آنکه :

۱. فهمیدگی و پختگی لازم برای پذیرش مسئولیت مدیریت خانواده را داشته باشد.
۲. دوستدار دانش باشد و مانع تحصیل همسرش نشود.
۳. دارای ویژگی های برتری از حیث شغل یا اطلاعات عمومی یا سطح خانوادگی یا ... باشد.
۴. زن توان پذیرش مدیریت شوهری با تحصیلات کمتر را داشته باشد.

سه (مسائل اقتصادی :

۱. باید به خداوند متعال توکل کرد.

۲. پسران ضمن پایین آوردن سطح توقعات شغلی خود بکوشند تا شغل مناسبی بیابند و در این راه از اشتغال به مشاغل پاره وقت و نیمه وقت نیز امتناع نکنند. با تلاش و توکل به خدا می توان در آینده صاحب موقعیت های شغلی مناسب تری شد.

۳. دختران نیز هنگام انتخاب همسر توجه کنند که پسر، جوهره کار قابلیت تامین امکانات مورد نیاز را داشته باشد.

۴. در تعیین مهریه افراط و تفریط نشود.

۵. از نظر اسلام و قانون، تهیه جهیزیه به عهده دختر و خانواده وی نیست.

۶. جهیزیه و مسکن، شرایطی برای آغاز زندگی مشترک است.

چهار) خدمت سربازی: مانعی برای ازدواج محسوب نمی شود.

پنج) طلاق پدر و مادر: اگر طلاق پدر و مادر مانع ازدواج است، باید توجه داشت که:

۱. چه بسا که دعواها و اختلافات دور از چشم فرزندان و پنهانی بوده است.

۲. عده ای نگران خلاء های عاطفی فرزندان طلاق هستند؛ حال آنکه ممکن است این خلاء، بوسیله پدربزرگ و مادر بزرگ جبران شده باشد.

۳. برخی نیز نگران تربیت ناصحیح فرزندان طلاق هستند؛ حال آنکه چه بسا فردی که نگهداری او را بر عهده گرفته، به خوبی وی را تربیت کرده باشد.

۴. در برخورد با فرزندان طلاق همچون دیگران باید فرآیند تحقیق انجام گیرد.

۵. دلایل طلاق والدین برای خانواده طرف مقابل توضیح داده شود.

۶. از پدر و مادر او درخواست شود تا در جلسه خواستگاری حضور داشته باشند.

۷. از مشورت و کمک نامادری یا ناپدری استفاده شود.

شش) اعتیاد والدین یا سوء سابقه آنها:

این مورد نیز مانع ازدواج فرزندان نیست؛ اما در این زمینه تحقیق و بررسی لازم است.

هفت) سن ازدواج:

اگر دختر و پسر رشد مناسبی برای زنگی مشترک دارند نباید ازدواج آنان به تاخیر بیافتد. ازدواج در اوایل جوانی سبب میشود تا افراد از تمام نعمت ها و برکاتی که ازدواج دارد زودتر بهره مند شوند و پیش از آنکه شخصیت آنها قالب حکمی پیدا کند، در کنار یکدیگر رشد کنند.

* نکاتی در باره ازدواج با تفاوت سنی معکوس:

• اگر در شرایطی سن دختر بالاتر بود، در این زمینه دختران لازم است به نکات زیر توجه کنند:

۱. مراقب آثار گذشت زمان بر روان و جسم خود باشید و از عواملی که شما را فرسوده میکند (همچون حساسیت زیاد نسبت به مشکلات زندگی که نشاط روانی را از بین میبرد) یا آنچه سبب به هم خوردن تناسب اندام یا از بین رفتن طراوت پوست صورت می شود بپرهیزید و بکوشید با ورزش و مراقبت های لازم، خود را جوان تر نگه دارید.

۲. به علاقه ها و سلیقه های همسر جوانترتان توجه کنید و رفتار های خود را با آنها تنظیم کنید.

۳. در سنین بالا تر میل جنسی شما کاهش میابد، پس به نیاز های غریزی همسرتان توجه داشته باشید.

هشت (بیماری والدین: در صورتی که کسی به دلیل بیماری پدر یا مادر یا هردو آنها مجبور به نگهداری از آنها باشد، نباید ازدواج را به تاخیر بیندازد، چه بسا فرصت ازدواج های مناسب را از دست بدهد، پدر و مادر نیز از تاخیر ازدواج آزرده خاطر میشوند، پس میتوان این مسئولیت را بین خواهران و برادران تقسیم کرد و یا در صورت امکان برای آنها پرستار گرفت.

نه (سخت گیری در معیار های ظاهری :

نباید انتظار بالا از زیبایی همسر را مانعی برای ازدواج خود قرار داد چون :

- زیبایی کامل نیست، پس باید سطح توقع خود را نسبت به زیبایی همسر تعدیل کرد.
- جلوه های زیبایی فراوانی در همسر وجود دارد که باید آنها را کشف کرد و عقل را بر هوس حاکم ساخت خداوند (در سوره نساء (۴) : ۱۹) میفرماید : و اگر زنانان دلپسند شما نباشد ؛ چه بسا چیزی ناپسند شما باشد ، در حالی که خداوند خیر فراوانی را در آن برای شما قرار داده است .
- زیبایی پس از مدتی عادی می شود و آنچه مهم جلوه میکند رفتار همسر است .
- زیبایی امری شدنی است و فردی که برای ازدواج انتخاب میشود ، با آرایش ، لباس و ... زیبا خواهد شد . همانگونه که برخی زیبا رویان ، زیبایی واقعی ندارند و در صورت محو پیرایه ها و آرایش ها هرگز مورد پسند نخواهند بود .
- زیبایی امری ترکیبی است . چه سیار دختران خوش سخن و خوش اخلاق و پسران مهربان و فهمیده که با اندکی زندگی مشترک ، در چشم هسر خود زیبا جلوه خواهند کرد .
- زیبایی نسبی است ، چه بسا دختری در چشم پسری زیبا جلوه کند ، حال آنکه مادر آن پسر او را نمیپسندد .
- زیبایی زیاد دختر یا پسر برای همسرانی که غیرت و حساسیت زیادی نسبت به برخورد جنس مخلف با همسرانشان دارند ، گرفتاری ایجاد خواهد کرد . هم همسر دائما نگران است و هم زن و مرد با محدودیت های رنج آفرین همسر مواجه است .
- گاهی زیبایی همسر سبب غرور ، تکبر و فخر فروشی او میشود که این زندگی مشترک را تلخ می کند.

ده (باور های اشتباه :

- ترس از ازدواج :
- از دست دادن برخی از آزادی های دوران مجردی ، بهای رشد و آرامش گرانبهایی است که در دوران تاهل به دست می آید .
- برای اینکه حس عدم آزادی بوجود نیاید ، بهتر است طرح تازه ای برای روابط با دوستان در نظر گرفته شود ؛
- ترس از مشکلات زندگی :
- یادآوری سابقه پیروزی بر مشکلات .

- مشورت با افراد موفق در زندگی .
 - در انتخاب شریک زندگی باید به توانایی وی در حل مشکلات و تلاش برای مبارزه با آنها دقت شود.
 - مشکلات و سختی ها با نام و یاد خدا تمام خواهد شد .
 - مقایسه با دیگران :
 - راز یک انتخاب صحیح ، تناسب زن و مرد با یکدیگر است ، نه تناسب با دوستان و آشنایان .
 - تاکید بر ازدواج خواهر بزرگتر :
 - ازدواج خواهر کوچکتر قبل از خواهر بزرگتر باید به نحوی صورت بگیرد که موجب سرشکستگی و افسردگی وی نشود .
 - موافقت او را برای ازدواج خواهر کوچکتر جلب نمایند .
 - والدین علت این امر را واضح و مستدل برای بستگان و دوستان بیان کنند .
 - عزت و احترام دختر بزرگتر حفظ شود.
 - با خواهر بزرگتر در مورد ازدواج خواهر کوچکتر مشورت شود .
- یازده) اختلاف نظر های سیاسی :

اختلاف در ایده های سیاسی مانع ازدواج نیست ، اگر :

- دختر و پسر در کلیات اعتقادات سیاسی با هم مخالف و در تضاد باشند .
- هر دو یا یکی از آنها تعصب سیاسی نداشته باشند .
- دیدگاه سیاسی خود را با مسائل زندگی خانواده در نیامیزد .

دوازده) تفاوت فرهنگی :

- فرد در صورتی که قدرت انطباق با شرایط جدید و متفاوت را دارد ، می تواند این ازدواج را بپذیرد .
- فرد باید قبل از ازدواج با فرهنگ و آداب و رسوم طرف مقابل به خوبی آشنا باشد .
- اگر سطح فرهنگی بسیار بالا بود ، این ازدواج چندان مناسب نیست .

سیزده) ازدواج با فرزند تک سرپرست :

در این مورد باید به موارد زیر توجه داشت :

- نیاز بیشتری به توجه عاطفی دارد . همسر وی باید اهل مهر و محبت و مدارا باشد .
- ممکن است به دلیل فقدان الگوی مادرانه یا پدرانه ، همسر نیاز به زمان داشته باشد تا نقش مردانه یا زنانه را به خوبی ایفا نماید ، پس با او مدارا شود .

چهارده) مخالفت والدین :

- در صورت مخالفت والدین ، مهمترین رخداد زندگی او بدون همراهی و تأیید بزرگترین حامیانش خواهد بود و آغاز زندگی مشترک همراه با تنش و اضطراب ، پس باید موافقت آنها را جلب کرد .

- بهتر است فرد علت مخالفت را جویا شود و به دلایل آنها بیاندیشد ، شاید دلیل موجه و منطقی ای دارند ، که در این صورت او در تصمیم خود بازنگری کند .
- فرد نباید با عقیده های غیر منطقی آنها صریحا مخالفت کند ؛ بلکه در ابتدا سخنان آنها را بپذیرد و به تدریج خواسته های خود را مطرح کند .
- از افرادی که دلایل او را درک میکنند و میپذیرند و بر پدر و مادر او نفوذ دارند استفاده کند تا میانجیگری کند .
- بر محبت و احترام خود بر آنان بیافزاید تا محبت و رضایت آنها را بیشتر جلب کند .

پانزده (سراغ نداشتن فرد مناسب :

- اگر فرد مناسبی برای ازدواج پیدا نشد ، از فرد امین عاقل توانمند و به خصوص دوستان کمک گرفته شود . تضرع به درگاه خداوند و توسل به اهل بیت (ع) ، نیز کلید حل این مشکل است . توصیه شده برای تسهیل ازدواج و یافتن همسر مناسب ، آیه ((ربنا هب لنا من ازواجنا و رباتنا قره اعیین و اجعلنا للمتقین اماما ...)) {فرقان ، (۲۵):۷۴} خوانده شود یا پسران در قنوت نماز هایشان دعای ((اللهم ارزقنی زوجةً صالحه)) { خدایا همسر شایسته ای نسپ من بفرما } و دختران دعای ((اللهم ارزقنی زوجا صالحا)) را بخوانند .

شانزده (ازدواج فامیلی :

- نباید از این مورد هراسی داشت ؛ چه بسا در این نوع ازدواج ها ، تناسب بیشتری وجود داشته باشد .
- از مشاور ژنتیک غفلت نشود .
- براساس انتخاب عاقلانه انجام شود ، نه پیروی از آداب و رسوم .

هفده (ازدواج با سرپرست خانواده :

- در صورتی که قدرت تحمل بالایی داد ، پیشنهاد ازدواج را بپذیرد و پس از ازدواج بر صبر و مدارای خود بیافزاید .
- بکوشند تا از برکات ارتباط نزدیک با همسر بهره مند شوند و مشکلات پیش آمده را به خوبی مدیریت کنند .

هجده (معلولیت :

این مورد مانع ازدواج نیست ، اگر :

- کسی که با معلول ازدواج میکند دارای سعه صدر و صبور باشد .
- معمولا افرادی که معلولیت آنها به صورتی است که نقص جسمانی هر یک از سوی دیگری جبران میشود ، برای ازدواج مناسب همدیگر هستند . زیرا یکدیگر را بهتر درک می کنند و در آینده منتهی بر یکدیگر نخواهند داشت .
- البته خانواده های آنها باید هنگام بارداری ، زایمان و خرد سالی فرزند آنها به ایشان کمک کنند .

نوزده (تعداد جمعیت خانواده :

در خانواده های پر جمعیت :

- فرزندان معمولا از روابط عاطفی بیشتری برخوردارند ، زیرا علاوه بر محبت پدر و مادر ، طعم مهر خواهران و برادران را نیز میچشند .

- افراد قانع و سازگارتر هستند .
- تعامل اجتماعی این گونه فرزندان بهتر است .

- * معیار های همسر گزینی
۱. همتایی و همانندی
 ۲. خوش اخلاقی
 ۳. تقوا
 ۴. سلامت روان و عدم ابتلا به بیماری های جسمی بیماری های ج
 ۵. گرمی و عاطفی در استانه

* اصول و مبانی الگوی اسلامی :

یک (اصل ناظر بر روابط خانواده :

۱. اصل مکمل بودن : بنابر آموزه های قرآنی زن و مرد کامل کننده یکدیگر هستند ، خداوند در تعبیری زیبا فرموده است : ((هن لباس لکم و انتم لباس لهن)) (بقره (۲): ۱۸۷) { زنان لباس شما و شما لباس آنها هستید .
۲. اصل تعاون : تعاون و همکاری در خوبی ها از اصل مهم حاکم بر خانواده است . خداوند میفرماید : در نیکو کاری و پرهیزگاری همکاری کنید ، نه در گناه و تجاوز .
۳. اصل مودت : دست توانای آفرینش با ایجاد مودت و رحمت بین زوجین و تحکیم و تقویت رابطه عاطفی بین آن دو ، آنان را وسیله آسایش و آرامش یکدیگر قرار داده است : ((و از نشانه های او اینکه از { نوع } خودتان همسرانی برای شما آفرید تا به آنها آرام گیرید و میانتان دوستی و رحمت نهاد . آری در این { نعمت } برای مردمی که می اندیشند ، قطعاً نشانه هایی است .
۴. اصل معاشرت
۵. اصل تناسب حق و مسئولیت : نظام حقوق خانواده حکیمانه و عادلانه است و در چنین نظامی تناسب میان حق و مسئولیت برقرار است . برای زنان حقوقی شایسته است ؛ همانند وظیفه ای که برعهده زنان است ولی مردان را بر زنان مرتبتری است .

دو) اصول نظارت بر ماهیت جمعی خانواده :

۱. اصل قداست: یعنی خانواده در اسلا دارای یک ارزش بنیادین و جهت کمال انسان است .
۲. اصل استحکام : روح حاکم بر خانواده کمک و همیاری و اصل در آن بقا و دوام است .
۳. اصل وحدت : اسلام ، وحدت در دین را شرط شروع زندگی و ادامه آن می داند در نتیجه زن مسلمان نمی تواند با مرد غیر مسلمان ازدواج کند ؛ همچنین در صورتی که یکی از زن و شوهر دین خود را به اسلام یا غیر اسلا تغییر دهند ، ازدواج آنها فسخ و خانواده منحل میشود .
۴. اصل مراعات حریم خصوصی : قرآن کریم در ستور العملی می فرماید : ای کسانی که ایمان آوردید ، به خانه هایی که خانه شما نیست ، داخل نشوید تا اجازه بگیریید و بر اهل آن سلام بگویید . این برای شما بهتر باشد تا پند گیرید .
۵. اصل رعایت مصالح کودک : به دنیا آوردن کودک سالم و مشروع و تربیت سالم او از جمله مسئولیت هایی است که بنا بر این اصل بر والدین تحمیل می شود ، علاوه بر این ممنوعیت سقط جنین ، وجوب شیر دادن برای نجات و ادامه حیات کودک ، حضانت و همیاری در تربیت کودک از جمله مسئولیت های مادر است .
۶. اصل حمایت

• حقوق و تکالیف اعضای خانواده :

یک) حقوق و مسئولیت های مالی زوجین : حقوق مالی زوجین و به دنبال آن ، وظایف آنها در این خصوص ، به محض جاری شدن صیغه عقد ازدواج آغاز می شود .

۱. آزادی اقتصادی و مالی در خانواده
۲. آزادی اقتصادی و مالی در بیرون خانواده : هر کس حق دارد شغلی را که به آن مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند . (اصل ۲۸ قانون اساسی) ، یکی از محدودیت های شغلی زنان در بیرون از منزل ، حرفه یا صنعتی است که با مصالح خانوادگی ، حیثیت شوهر یا با حیثیت خود زن منافات داشته باشد . در صورت وجود هر یک از این موارد سه گانه شوهر می تواند همسر خود را از آن منع کند . (شوهر می تواند همسر خود را از حرفه یا صنعتی که منافی با مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد منع کند ، ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی ، و همچنین همین مفهوم در یکی از شرایط ضمن عقد برای حق طلاق زن پیش بینی شده است که در این صورت اگر مردی شغلی را انتخاب کند که مخالف حیثیت زن یا مصلحت خانواده باشد و دادگاه اورامع کند و لی او اطاعت نکند ، برای زن حق طلاق ایجاد می شود .

دو) حقوق و مسئولیت های مالی مردان در خانواده :

• نفقه :

۱. نفقه زوجه : مردان عهده دار امور زنان هستند از این روست که خداوند برخی از مردم را بر بعضر دیگر برتری داده است و نیز از این روست که مردان از اموال خود هزینه زندگی زنان را میپردازند . اگر زن بدون مانع مشروع از ادای وظایف زوجیت امتناع کند و نیاز های مشروع جنسی همسرش را برآورده نسازد مستحق طلاق نخواهد بود و نفقه

ساقط میشود. هر چند در مواردی موجب سقوط نفقه نیست.، از جمله: اگر بودن زن با شوهر در یک منزل، موجب ترس از ضرر مالی و یا بدنی یا شرافتی برای زن باشد زن می تواند مسکن جداگانه از شوهر داشته باشد و اگر این موضوع در دادگاه ثابت شود مادام که زن در بازگشت ن به منزل مزبور معذور باشد نفقه بر عهده شوهر باقیست. نفقه عبارتست از همه نیازهای متعارف و متناسب با وضعیت زن، از قبیل مسکن، پوشاک، غذا، اثاث منزل و هزینه های درمانی و بهداشتی و خدمتکار (در صورت عادت، نقصان یا مرضی). منظور از نفقه متناسب با وضعیت زن، تعیین آن با توجه به شرایط زندگی خانوادگی، بستگان و زنان همانند او در همان شهر است.

۲. نفقه اقارب: نفقه نزدیکان اتفاقی است که شخص باید در حال نیازمندی والدین و فرزندان بپردازد تا صرف فرزندان صغیر یا فقیر یا پدر و مادر نیازمند او شود.

دو (مهریه: مهریه عطیه و بخششی است که مرد هنگام ازدواج به همسرش می پردازد و قرآن از آن به صدق تعبیر نموده: ((و اتوا النساء صدقاتهن نحله)) {نساء(۴):۴}

حضرت علی (ع) فرمود: مهریه را زیاد قرار ندهید، زیرا سبب دشمنی می شود. همچنین در روایات آمده است که از ویژگی های یک همسر مطلوب سبک بودن مهریه است، چنان که در مورد سیره معصومین از جمله حضرت زهرا (س) نیز این امر رعایت گردیده است.

سه (ارث زن و شوهر: زن همانند مرد حق ارث دارد و در اصل توارث بین مرد و زن هیچ فرقی نیست. البته در میزان ارث بین آنها تفاوت وجود دارد، سهم ارث زن، نصف ارثی است که مرد می برد.

- حقوق و مسئولیت های غیر مالی زوجین در خانواده:

یک (حقوق و مسئولیت های مشترک:

۱. حسن معاشرت: ((عاشوهن بالمعروف)) : با همسرانتان با اخلاق نیکو معاشرت نمایید.
 - ۱-۱. خوش رفتاری برای محکم کردن بنیان خانواده و تداوم آن زن و شوهر باید با خوش رفتاری، مسالمت و مهربانی با یکدیگر برخورد کنند و از اعمالی که سبب ایجاد نفرت و کینه و غم و اندوه میشود بپرهیزند. زن نیز موظف به خوش رفتاری با شوهرش است و با دید از گفتار و رفتاری که باعث آزار و اذیت وی می شود بپرهیزد.
 - ۱-۲. برآوردن نیاز جنسی همسر
 - ۱-۳. گذشت از خطای همسر: پیامبر اکرم (ص) می فرماید: خداوند بر زنی که بر بد خلقی شوهرش صبر کند، ثواب آسیه، همیر فرعون (یکی از چهار زن بهشتی) را میدهد.اگر مردی بر بد خلق همسرش صبر کند، خداوند پاداشی که به حضرت داوود (ع) داد به او هم میدهد.
۲. اسکان مشترک:

در صورتی که زن اسکان مشترک را بدون دلیل موجه - مانند ضرر جسمی، مالی یا حیثیتی - ترک نماید ((ناشزه)) محسوب میشود و مستحق نفقه نیست و اگر مرد زندگی را ترک کند دادگاه او را ملزم به بازگشت به خانه میکند و اگر این امر میسر نشد و این مدت بدون عذر موجه به ۶ ماه متوالی یا نه ماه متناوب در مدت ۱ سال رسید، زوجه می تواند در خواست طلاق دهد و دادگاه این درخواست را خواهد پذیرفت.

۳. وفاداری :

در زندگی به این معناست که زن و مرد رابطه نامشروع با کسی نداشته باشند . همچنین غیرت مردان در حفظ عفاف خانواده موثر است ، رسول خدا (ص) فرمود : خداوند بندگان با غیرت خود را دوست دارد . البته غیرت در محدوده رعایت حدود الهی امری مطلوب است . مانند اینکه مرد به زن خود تذکر دهد تا حجاب خود را حفظ نماید یا در معاشرت با همکاران مرد خود رفتاری متین و باوقار داشته باشد . غیرت در امور حرام مطلوب و پسندیده است و در امور حلال زشت و ناپند . حضرت علی (ع) در نامه ای به امام حسن (ع) نوشتند: تو را از غیرت بیجا بر حذر می دارم ، زیرا غیرت بیجا زنان را به بیماری سوق میدهد.

۴. مشارکت و همکاری در امور خانواده

۵. حضانت و تربیت فرزندان : پدر و مادر مکلف هستند در حدود توانایی خود به تربیت اطفال خود اقدام کنند . هیچ یک از والدین حق ندارند از نگهداری اطفال امتناع کنند . این از تکالیف پدر و مادر است و منحصرأ به آنان تعلق دارد و نمی توان طفل را از ابویین گرفت ، مگر به حکم قانون و نباید در صورت جدایی والدین حق دیدار از هیچ کدام سلب شود ، زیرا بهره مندی عاطفی و روحی والدین هر دو نعمتی غیر قابل جبران هستند .

دو (حقوق و مسولیت های اختصاصی مردان :

۱. مدیریت خانواده : در آئین اسلام از آنجا که تحصیل مال و اداره زندگی بر عهده مردان گذاشته شده و مرد مسئول تامین مخارج زندگی است ، مدیریت و سرپرستی خانواده نیز بر عهده ایشان است ((الرجال قوامون علی النساء)) : مردان سرپرست زنانند ، بر این امدر دلالت می کند .

۲. تمکین زوجه

۳. ولایت بر فرزندان : فرزندان تا رسیدن زمان بلوغ و رشد فکری لازم ، تحت سرپرستی پدر خود قرار دارند .

رشد فضایل اخلاقی و معنوی در خانواده

نهاده شدن سرشت انسان با نفخه ای الهی ، سرآغاز کشش و جذب الهی انسان به سوی آفریدگار یکتا بوده است . از آنجا که خانواده محل مناسبی برای حرکت انسان در مسیر رشد و تعالی فضایل اخلاقی است ، این کانون گرم میتواند محلی برای عروج و سلوک اهل خانه باشد و نقش موثری در فرایند خودسازی ، دگر سازی و نذهیب نفس ایفا کند . ضمن بر شمردن ۴ انگیزه معمول مردان از ازدواج با تاکید بر دین داری ، کسی که هدف ازدواج او امور ایمانی ، حفظ پاکیزگی ، طهارت چشم و عفت جنسی باشد و برای صله رحم ازدواج کند ، خداوند وجود آن زن را برای آن مرد و وجود آن مرد را برای آن زن مبارک می سازد .

یک (توجه به حضور خداوند در زندگی

دو (شناخت معصومین (ع) و عمل به سیره آنان : امیرمؤمنان علی (ع) در بیان سیره پیامبر اکرم (ص) از توکل ایشان به خدا در رزق و روزی یاد کرده و میفرمایند : رسول گرامی (ص) چنان بود که هر گاه کسی به ایشان خبر خوش تولد دختر را میداد ، میفرمود : او گلی است که رزق و روزیش با خداوند است .

سه) شناخت رذایل و فضایل اخلاقی: اساسی ترین اقدام برای حرکت به سوی کمال ، آشنایی با معیار های حق و باطل ، بدی و خوبی است تا با آگاهی از آنها بتوان خود را به خوبی ها آراست و از پلیدی ها بیاراست . صبر و راستگویی ، احترام متقابل مدارا با یکدیگر از صفاتی هستند که باعث رشد و تعالی خانواده میشود . علاوه بر آن اعضای خانواده میتوانند با یک برنامه دسته جمعی زمینه رشد و تعالی خود را فراهم کنند ، از جمله : مطالعه دسته جمعی ، شرکت در مراسمات مذهبی و ..

عوامل استحکام خانواده :

یک (دین داری :

۱. ایمان مذهبی در معنا کردن زندگی و و کاستن از رنج های آن نقش دارد .
۲. یکی دیگر از بارزترین آثار فردی دین داری ، تقویت بردباری است .
۳. وقتی اعضای خانواده متدین باشند ، همگی در باید و نباید های زندگی خانوادگی سر سپرده دستورات الهی هستند .
۴. افراد متدین در خلوت و آشکار خدا را ناظر بر رفتار خویش می دانند و از آنچه او را ناخشنود می سازد ، می پرهیزند .

۵. در مورد فراوانی، پرهیز از محرمات الهی به استحکام خانواده می انجامد. در اسلام غیبت حرام است، لذا اعضای خانواده حرمت همدیگر را در غیاب هم پاس میدارند.

۶. دین بر رعایت فضایل اخلاقی مانند صداقت وفاداری، احترام، محبت، تواضع، صبر و گذشت تاکید کرده است.

۷. از میان دیگر آثار دین داری بر استحکام خانواده می توان به تاثیر دین بر خلاقیت فرد در مواجهه با مسائل زندگی خانواده اشاره کرد.

دو (همدلی: واژه انسان از انس گرفته شده است؛ چرا که او از آغاز حیات به انس یا دیگران نیاز دارد. در روایات بر لزوم همدلی همسران تاکید شده. پیامبر اکرم (ص): شفقت زن نسبت به شوهر و لطف به او را از ارزش اخلاقی برای زنان برشمرد و بهترین مردان کسیست که پناه همسرش باشد تا همسرش به دیگری پناه نبرد.

سه (ارضای نیازهای جنسی:

پیامبر (ص): فردی که با زنش ارتباط زناشویی برقرار میکند خداوند به او اجر و ثواب میدهد و همانطور که وقتی حرامی مرتکب شوی، مجازات می شوی، وقتی حلالی را نیز بجا آوری، اجر خواهی برد؛ چراکه بواسطه انجام این حلال از حرام در امان خواهی ماند.

نیازهای جنسی همسران منحصر در رابطه زناشویی نیست و شامل همه بهره های دیداری شنیداری و رفتاری می گردد.

امام صادق (ع) فرمود: در روابط میان زن و شوهر، مرد به سه چیز نیاز دارد: . . . آراستگی در مقابل دیدگان زن، برای بدست آوردن قلب او . . . و زن نیز به سه چیز نیاز دارد: . . . ظاهر آراسته در برابر دیدگان شوهر.

* نکاتی درباره روابط جنسی زن و شوهر:

۱. پس از هر رابطه جنسی غسل نمایید.
۲. رابطه زناشویی در دران خونریزی ماهیانه زنان، در حال روزه و احرام سفر حج حرام است.
۳. مصرف داروهای محرک جنسی بدون مشورت با پزشک معمولاً تا زمان کوتاهی اثر مثبت دارد و در دراز مدت پیامدهای منفی و ناتوانی جنسی را به همراه دارد.
۴. برخی از افراد به دلایل مختلف دارای مشکلات جنسی و سرد مزاجی هستند که در دراز مدت آسیب زاست و با دیدن با مشورت متخصص اورولوژی، روانپزشک و . . . به حل و فصل آن پرداخت.

چهار (مدیریت اقتصادی خانواده: قوانین اسلامی و ملی مسئولیت تامین مخارج زندگی را بر دوش شوهر نهاده. زنان با مدیریت مصرف در خانواده و نیز آموزش شیوه مصرف صحیح به فرزندان سهم مهمی در ایجاد آرامش و آسایش خانواده دارند.

پنج (محبت به اعضای خانواده:

امام صادق (ع) می فرماید: زن در روابط میان خود و شوهر همدلش، از ۳ خصلت بی نیاز نیست: . . . اظهار عشق به شوهر با دلربایی و پیامبر (ص) به مردان تذکر میدهد: اینکه مرد به همسرش بگوید دوستت دارم هرگز از قلب زن بیرون نمیرود.

امام صادق (ع) : بدون تردید خداوند به دلیل محبت زیاد بنده به فرزندش به اورحکم میکند . پیامبر (ص) : هر کس فرزندش را ببوسد ، خداوند برای او حسنه می نویسد و کسی که او را شاد کند ، خداوند او را در روز قیامت شاد می کند .

ابراز محبت اعضای خانواده آثار فراوانی دارد :

۱. دلگرمی همه اعضا به خانه .
 ۲. بهره مندی فرزندان از چتر حمایتی خانواده .
 ۳. دلگرمی به کسب و کار و معاش .
 ۴. شکوفایی و توانمندی های خدادادی اعضای خانواده .
- شش) مشخص و متعادل نمودن انتظارات : ابهام ، افراط و تعارض در انتظارات موجب میشود فضایی نامساعد و کینه جویانه بوجود آید .

هفت) مشورت و کسب توافق در خانواده : جمع آوری دید گاه های گوناگون و گزینش بهترین رای معمولاً به تصمیم مناسب تری می انجامد که مورد تائید و حمایت دیگران است .

هشت) راز داری همسران باید حافظ اسرار همدیگر در کلیه مسائل از جمله مسائل خانوادگی باشند ، همانطور که خداوند زن و شوهر را لباس همدیگر میدانند .

نه) عفو و گذشت

مهارت های تحکیم خانواده

یک) اظهار محبت : پیامبر (ص) : دوستی خود را نسبت به آن که تو را دوست دارد اظهار کن تا (این دوست) استوار باشد . پس از تولد تولد فرزندان بهترین هدیه شما به او عشق و علاقه شما به مادر یا پدر او ، یعنی همسران است .

دو) ارتباط کلامی مناسب) در کلام مهربان خود از همسران تمجید کنید و به او احترام بگذارید و هنگام صحبت کردنش به او توجه کنید . با حرکات بدن (تکان دادن سر و ...) به او نشان دهید که متوجه او هستید . از ابراز خستگی و بی حوصلگی هنگام صحبت با او بپرهیزید . از عبارات زیبا و جذاب استفاده کنید . از به کار بردن کلمات کلیشه ای ((صد بار که گفتم)) و ... اجتنب کنید . در سخن از توهین و تحقیر بپرهیزید .

سه) روابط زناشویی مطلوب :

هنگام شادی با همسر خود پیمان ببندید که هرگز بستران از هم جدا نشود و هر کس تخلف کرد جریمه ای سنگین بپردازد .

از دیدن فیلم های و خواندن کتاب های محرک بپرهیزید و فرصت کشف همدیگر را به خود بدهید .

چهار) مهارت کسب درآمد و مدیریت مصرف

۱. کسب درآمد

۱-۱. مسائل مربوط به اشتغال مردان : از ابتدای زندگی به دنبال مشاغل سطح بالا نباشید . باید شغل شما شرافتمندانه و مال حاصل از آن حلال باشد . محدوده فعالیت های اقتصادی خود را مشخص کنید . پیامبر (ص) : ارزش کار به این است که به پایان برسد و نیمه کاره رها نشود . اشتغال شما نباید به روابط زناشوییتان آسیب برساند .

۱-۲. مسائل مربوط به اشتغال زنان : مردان نباید زنان خود را مجبور به کار کنند ، ولی اگر همسرشان کار میکند باید از او تشکر کنند ، به او کمک نمایند تا در محیطی مناسب مشغول به کار شوند . در امور منزل به او کمک نمایید . بخش از دارایی خود را برای قدر دانی از وی به نام او کنید .

۲. مدیریت مصرف

۱-۲. موارد مصرف خانواده را مشخص کنید .

۲-۲. پس انداز داشته باشید .

۳-۲. برای بیمه اعضای خانواده و خود اقدام کنید .

۴-۲. میزان در آمد خود را به همسرتان بگویید .

۵-۲. تهیه مسکن مناسب را در اولویت قرار دهید ، سکونت در منزل والدین در ابتدای زندگی باری را از روی دوش شما بر میدارد .

۶-۲. در مصرف زیاده روی نکنید .

۷-۲. به فرزندان خود با تناسب رشد آنها مسائل اقتصادی را آموزش دهید .

*** تقویت کارکرد های خانواده :**

یک (رعایت حدود مرزها در خانواده : مردانی که به عکسزنان زیبا نگاه میکنند همسران مورد علاقه خود را با جذابیت کمتری ارزیابی میکنند و زمینه ضعف روابط عاطفی و ارضای آنها در بیرون از محدوده خانواده را فراهم میکند . از حدود دیگری که به زنان مربوط میشود ، رعایت پوشش شرعی است .

دو (تامین نیاز های عاطفی همسران ، فرزندان و والدین : رضایت بخش ترین روابط عاطفی از جانب همسر و خانواده است و احساس امنیت اجتماعی و روحی فرد و پناه بودن خانه و خانواده را به دنبال دارد .

سه (فرزند آوری : آثار مثبتی دارد : مستحکم تر شدن روابط ایجاد نشاط در محیط خانواده ، ایجاد تکامل شخصیتی پدر و مادر بهره مندی از یآوری صمیمی در ایام پیری .

چهار (تقویت نقش تربیتی خانواده :

به گفته پارسونز : کودک در خانواده دوست داشته شدن و دوست داشتن را می آموزد ، با چگونگی رفع نیاز های خود توسط دیگران آشنا می شود و شیوه مطلوب تعاملات اجتماعی را فرا می گیرد . از دیگر کارکرد ها می توان به تاثیر آن در شکل گیری اعتقادات و رفتار های اخلاقی اشاره کرد .

* نقش اعضای خانواده :

یک (زن و شوهر : پیامبر (ص) : میفرماید : هر یک از فرزندان آدم یک فرمانرواست ، مرد فرمانروای خانواده خویش است و زن فرمانروای خانه خویش .

۱. سازگاری نقش ها با طبیعت زنانه و مردانه و همنوایی اعتقاد گرایش و عمل با طبیعت و فطرت ، به نشاط و رضایت مندی می انجامد .

۲. نقش های متفاوت و مکمل زن و مرد در حیات خانواده به به تعادل کارآمدی خانواده می انجامد .

دو (والدین و فرزندان : هر چند تربیت اعتقادی ، اجتماعی و و و وظیفه مشترک پدر و مادر است ، ولی نقش مادر حساس تر و مهم تر است . و در روایات در باره نقش پدر آمده : کسی که از طریق کسب روزی حلال برای تامین معاش خانواده خود تلاش میکند خداوند را در روز قیامت با چهره ای که چون شب ماه چهارده می درخشد ملاقات میکند .

سه (بستگان : از نظر اسلام صله رحم واجب است و آثار متعددی دارد : سبب نزدیکی فرد به خداوند می شود پاداش آن سریع تر از پاداش هر عمل خیر دیگری است ، از بروز بلاها و مرگ ناخوشایند جلوگیری میکند اخلاق را نیکو و ه آن آرامش و نشاط می دهد .

۱. معنادار کردن زندگی
۲. تقویت بردباری
۳. هماهنگی زن و شوهر نسبت به حقوق و وظایف همسران
۴. توجه به نظارت دائمی خداوند و پرهیز از ستم به همسر
۵. رعایت واجباتی که به استحکام خانواده می‌انجامد (پرهیز از غیبت همسر، تهمت به او، دروغگویی، نگاه هوس‌آلود به نامحرم و ...)
۶. رعایت فضائل اخلاقی موثر در تحکیم خانواده (احترام به همسر، تواضع در مقابل او، صبر، گذشت و ...)
۷. تقویت خلاقیت در مواجهه با مسائل زندگی خانوادگی

۱. دین‌داری (پیامدها)

۱. پیشگیری از قضاوت‌های عجولانه
۲. جلب اعتماد همسر
۳. شناخت بهتر همسر
۴. امنیت روان و آرامش همسران
۵. ایجاد صمیمیت بیشتر با همسر
۶. خشنودی خدا
۷. بهره‌مندی از نعمت‌های بهشتی

۲. همدلی (پیامدها)

۱. لذت‌بخشی به زندگی
۲. تقویت سلامت جسم
۳. آرامش روان
۴. رشد شخصیت
۵. حفظ ایمان از دستبرد شیطان

۳. ارضای نیازهای جنسی (پیامدها)

۱. ایجاد صمیمیت و دلبستگی بین اعضای خانواده
۲. شکوفایی استعدادها و اعضای خانواده
۳. لذت بردن از زندگی
۴. افزایش امید به تلاش و کار
۵. بهره‌مندی فرزندان از چتر حمایتی خانواده و رشد شخصیت آنان

۴. محبت به اعضای خانواده (پیامدها)

۵. مدیریت اقتصادی در خانواده

۶. مشخص و متعادل نمودن انتظاراتها

۷. مشورت و کسب توافق در خانواده

۸. رازداری

۹. عفو و گذشت

۱۰. و ...

عوامل استحکام خانواده

۱. اظهار محبت
۲. ارتباط کلامی مناسب
۳. روابط زناشویی مطلوب
۴. کسب درآمد و مدیریت مصرف
۵. و ...

۱. مسائل مربوط به اشتغال مردان
۲. مسائل مربوط به اشتغال زنان
۳. مدیریت مصرف

۱. نیازهای تحکیم خانواده

۱. رعایت حدود و مرزها در خانواده
۲. تأمین نیازهای عاطفی همسران، فرزندان و والدین
۳. فرزندآوری
۴. تقویت نقش تربیتی خانواده

۲. تقویت کارکردهای خانواده

۱. زن و شوهر
۲. فرزندان و پدر و مادر
۳. بستگان

۳. نیازهای اعضای خانواده

* نگاهی اجمالی به مسائل و مشکلات خانواده معاصر :

- گسترش روابط جنسی لذت گرا (به جای روابط اخلاق گرا یا خانواده گرا)
- افزایش آمار والدین مجرد .
- کاهش تعداد افراد خانواده ، خصوصی و هسته ای شدن آن .
- افزایش قابل ملاحظه طلاق و آسیب های آن
- کاهش اقتدار دینی در شکل گیری خانواده و روابط اعضای آن .
- فرزند سالاری .

۱. افزایش سن ازدواج و مجرد زیستی : عوامل پر شماری موجب این امر میشود ، که مهمترین آن ها شیوه زندگی مدرن و سیطره تفکر مادی گرایی در جهان کنونیست .
۲. افزایش اختلافات خانوادگی : رشد آمار طلاق و نزاع خانوادگی نشان دهنده گسترش اختلافات در خانواده هاست . روابط زن و شوهر بر سلامت عاطفی فرزندان تاثیر گذار است و کج روی فرزندان با نابسامانی های خانواده مرتبط است .
۳. ضعف در کارآمدی خانواده ها :

* عوامل تضعیف خانواده :

یک (عوامل شناختی :

۱. فقدان اطلاعات مورد نیاز .
۲. انحرافات شناختی .
- ۱-۲. نسبی گرایی در ارزش های اخلاقی خانوادگی : نمی توان هیچ الگویی به فد ، خانواده و جامعه ارائه داد ، همبستگی گروهی زمانی مشخص محقق می شود که ارزش ها و اهداف مشترک افراد آن گروه را به هم پیوند دهد .
- دو (اولویت حقوق نسبت به تکالیف : افراد و گروه ها نیاز های خود را از دیگران مطالبه میکنند . خانواده نیز در چنین شرایطی استعداد شگرف خود را در حل مشکلات و رفع نیاز مندی ها نادیده میگیرد . مطالبه حقوق از همسر باعث مشاجره و خدشه دار شدن رابطه آنها می شود .
- ۲-۳. اعتقاد به خرافات : خداون در قران کریم استفاده از سحر و جادو را که بین زن و شوهر اختلاف جدایی می افکند نکوهش نموده است ، پیامبر (ص) نیز زنی را که در صدد استفاده از سحر و جادو بجای جلب محبت شوهرش بود را سرزنش نمود .
۳. ضعف سواد رسانه ای :
- کم رنگ شدن نقش مرجعیت خانواده در انتقال ارزش ها به فرزندان .
- نهادینه شدن ارزش های جهان مدرن .
- ایجاد چند دستگی اعتقادی و هویتی .
- کاهش رشد طبیعی فرزندان .
- تاثیر منفی بر اقتصاد خانواده به دلیل تنوع گرایی .

- تاثیر نامطلوب اینترنت در ایجاد دوستی های اینترنتی .
- عقلانی جلوه دادن خیانت در روابط زناشویی .
- حیا زدایی و عادی سازی روابط جنسی خارج از چهارچوب خانواده .

۴. بد گمانی و سوء زن به همسر : نگرش منفی به پندار ، گفتار و کردار همسر میباشد . که سبب ایجاد نفرت بی پیشینه ، کاهش احترام و روابط عاطفی میشود . خداوند میفرماید : ای کسانی که ایمان آورده اید از بسیاری از گمان ها بپرهیزید که برخی از گمان ها گناه است و تجسس نکنید .

حتی برای خود فرد عوارضی رادر پی دارد :

- اراده وی را برای بهبود روابط خانوادگی سست می سازد .
- احساس ترس و اضطراب .
- ایجاد شکاف عاطفی بین او و همسرش .

حضرت علی (ع) : هر که نیک گمان نباشد ، از همه کس وحشت خواهد داشت .

دو (عوامل رفتاری :

۱. خود برتر بینی .
۲. ارتباط کلامی نامناسب .
۳. عدم ارضای جنسی .
۴. برنامه اقتصادی نا مناسب .
۵. عتیاد .

* راه های ایمن سازی خانواده از آسیب ها :

یک (آموزش همسران .

دو (ارزیابی مستمر روابط خانوادگی .

سه (پرهیز از بدگمانی و سوء ظن .

چهار (مواجهه صحیح با عیوب همسر .

پنج (مدیریت خشم و غضب : در آغاز خشم خویشتن را کشف کند . گاه مشکلات جسمی مانند بیماری ها . گاه خشم برآمده از عاملی روانی . گاهی رفتار نا مناسب همسر باعث خشم می شود . همسران باید مانع خشم همدیگر شوند . عفو و گذشت و قناعت داشته باشند .

شش (کسب مهارت حل مسئله .

* فرو پاشی خانواده :

یک (فسخ نکاح :

۱. به دلیل عیب .

۲. به دلیل تخلف از وصف مقصود .

دو (طلاق : امام صادق (ع) : ازدواج کنید ولی طلاق ندهید ، زیرا عرش خدا از وقوع طلاق می لرزد . پیامبر (ص) : همانا خدا و رسول خا از زنانی که به نا حق از شوهر خود طلاق میگیرند ، بیزار است . خدا و رسول خدا از مردانی که به زن خود آسیب می رساند تا مهریه خود را ببخشند و طلاق گیرد بیزار است .

سه (عوامل طلاق :

۱. عوامل جهانی طلاق :

۱-۱. تغییر ارزش ها .

۲-۱. تغییر نگرش نسبت به ازدواج .

۳-۱. تغییر ساختار خانواده .

۲. علل طلاق در ایران :

۱-۲. عوامل فرهنگی اجتماعی .

۲-۲. عوامل اقتصادی .

۳-۲. عوامل اخلاقی .

۴-۲. عوامل روانشناختی .

۵-۲. عوامل جنسی .

چهار (پیامد های طلاق :

۱. پیامد های فردی .

۲. پیامد های خانوادگی .

۳. پیامد های اجتماعی .

پنج (راهکار های کاهش طلاق :

۱. پیشگیری از ایجاد اخلف بین زن و شوهر ، پیامبر (ص) : کسی که میان زن و شوهری جدایی اندازد ، غضب و لعنت خداوند درد دنیا و آخرت شامل حال او می شود و سزاوار است خداوند او را در آتش بزرگ (جهنم) اندازد و هر که قدمی در ایجاد اختلاف میان زن و شوهر بر دارد ، هر چند موجب جدایی آنان نشود ، خشم خدا و لعنت او در دنیا و آخرت نصیب او میشود و خداوند با نظر رحمت به او نمینگرد . . . و هر که قدمی در جهت اصلاح رابطه میان زن و شوهر بردارد . . . برای هر قدمی که بر میدارد یا سخنی می گوید ، ثواب یک سال عبادت که شب ها به نماز و روزها به روزه بگذرد به او عطا میکند.

۲. گذشت خردمندانه برای جلوگیری از فرو پاشی خانواده .

۳. محدودیت زمانی خاص برای طلاق .

۴. لزوم حضور دو شاهد عادل .

۵. لزوم حضور در مراکز مشاوره .

۶. وساطت داوران .

۷. توجه به مشکلات فرزندان .

۸. توجه به پیامدهای اقتصادی طلاق .

۹. یجاد زمینه آشتی مجدد .

شش (ترمیم خانواده های آسیب دیده از طلاق :

۱. تقویت فضایل اخلاقی .

۲. پذیرش موقعیت جدید .

۳. تقویت پیوند های اجتماعی .

۴. توجه به نیاز های فرزندان پس از طلاق .

۵. تقویت نقش پدر پس از طلاق .

۶. ازدواج مجدد

- موضوع‌شناسی مشکلات خانوادگی
- ۱. افزایش سن ازدواج و مجرد زیستی
 - ۲. افزایش اختلاف‌های خانوادگی
 - ۳. ضعف در کارآمدی خانواده‌ها

- عوامل تضعیف خانواده
- ۱. عوامل شناختی
 - ۱. فقدان اطلاعات مورد نیاز
 - ۲. انحرافات شناختی
 - ۳. ضعف سواد رسانه‌ای
 - ۲. عوامل رفتاری
 - ۱. خودبرتری یا تکبر
 - ۲. ارتباط کلامی نامناسب
 - ۳. عدم ارضای نیازهای جنسی
 - ۴. رفتارهای اقتصادی نامناسب
 - ۵. اعتیاد
 - ۶. و ...

- سازماندهی خانواده‌ها از آسیب‌ها
- ۱. آموزش همسران
 - ۲. ارزیابی مستمر روابط خانوادگی
 - ۳. پرهیز از بدگمانی نسبت به همسر
 - ۴. مواجهه صحیح با عیوب همسر
 - ۵. مدیریت خشم و غضب
 - ۶. کسب مهارت حل مسئله

- رویشی خانواده
- ۱. فسخ نکاح
 - ۱. عوامل طلاق
 - ۱. علل جهانی طلاق
 - ۲. علل طلاق در ایران
 - ۲. پیامدهای طلاق
 - ۱. پیامدهای فردی
 - ۲. پیامدهای خانوادگی
 - ۳. پیامدهای اجتماعی
 - ۳. راهکارهای کاهش طلاق
 - ۲. طلاق
 - ۴. ترمیم خانواده‌های آسیب‌دیده از طلاق
 - ۱. تقویت فضائل اخلاقی
 - ۲. پذیرش موقعیت جدید
 - ۳. تقویت پیوندهای اجتماعی
 - ۴. توجه به نیازهای فرزندان
 - ۵. تقویت نقش پدر پس از طلاق
 - ۶. ازدواج مجدد

* اهمیت و جایگاه فرزند آوری در اسلام :

- مالکیت و فرمانروایی آسمانها و زمین ، فقط در سیطره خداست ، هر چه را که بخواهد می آفریند ، به هر کس بخواهد دختر عطا میکند و به هر کس بخواهد پسر میبخشد .
- پروردگارا ! همسران و فرزندانمان مایه روشنی چشم ما قرار ده و ما را برای پرهیزگاران پیشوا گردان.
- وزکریا را یاد کن ، هنگامی که پروردگار خود را خواند : پروردگا را مرا تنها و بی فرزند مگذار و تو بهترین وارثانی ... پس دعای او را اجابت نمودیم و یحیی را بدو بخشیدیم .
- هرگاه شخصی از دنیا برود عملش قطع میشود و دیگر حسناتی برای او ثبت نمی شود ، مگر از سه چیز : صدقه جاریه (کار خیر ماندگار) ، اثر علمی که از آن استفاده شود و فرزند صالحی که برای او دعا کند .
- مال و فرزند زینت زندگی دنیا هستند و نیکی های ماندگار ثوابش نزد پروردگار تو بهتر و امید بخش تر است .
- پیامبر (ص) : ازدواج کنید که عده شما بسیار شود ؛ زیرا من در روز رستاخیز به فزونی شما بر امن های دیگر افتخار می کنم .
- پیامبر (ص) : چه چیزی مومن را از اینکه اهلی اختیار کند به امید آنکه خداوند فرزندی را نصیب او کند تا زمین را با نام لا اله الا الله سنگین سازد باز میدارد .
- کسی که ازدواج را از ترس فقر و مخارج عائله مندی ترک کند ، به خدا گمان بد برده است ؛ چرا که خداوند متعال میفرماید : اگر فقیر باشند ، خداوند آنها را از فضل خود بینای می سازد .
- پیامبر (ص) : مردی که برای خانواده اش به دنبال مال حلال است ، مانند رزمنده در جبهه است .

* آثار و فواید فرزند آوری :

یک (آثار و فواید جسمانی .

دو (آثار و فواید روحی - روان شناختی :

۱. احساس دوست داشتن و دوست داشته شدن .
۲. عامل نشاط و سلامتی والدین .
۳. امید به آینده .
۴. رشد شخصیت .
۵. حس مفید بودن و ارزشمندی .

سه (آثار و فواید خانوادگی :

۱. استحکام خانواده .
۲. پویایی خانواده .
۳. گسترش تعاملات و ارتباطات .

* آسیب های تک فرزندی :

یک (آسیب والدین .

دو (آسیب فرزند .

* اخلاق و آداب بارداری و تربیت فرزند :

یک (آداب دوران بارداری ، زایمان و نوزادی :

۱. قبل از بارداری .

۲. حین انعقاد نطفه .

۳. دوران بارداری :

✓ عوامل مادی و طبیعی : تغذیه مادر ، دارو ها ف اعتیاد ، تشعشعات و عوامل RFH .

✓ عوامل روانی : غم ها ، شادی ها ، ترس ها ، اضطراب ها ، اندیشه های مادر و

✓ عوامل اجتماعی : رفتار های دیگران با مادر ، به ویژه همسرش ، ارتباطات اجتماعی و

✓ عوامل معنوی : ارتباط با خدا ، غذای حلال ، نیت خالص ، خصوصیات اخلاقی و

۴. مرحله زایمان .

۵. دوران نوزادی :

▪ گفتن اذان و اقامه در گوش فرزند .

▪ انتخاب نام نیکو : امیر المومنین علی (ع) : حق فرزند بر والدینش آن است که نام نیکو بر او بگذارند ، او را نیکو تربیت کنند و قرآن به او تعلیم دهند .

▪ ولیمه و عقیقه : سفارش شده پس از تولد فرزند ، پدر و مادر ولیمه بدهند و اطعام کنند .

▪ ختنه .

▪ تغذیه با شیر مادر .

دو (اصول تربیت فرزند :

۱. اصل تدریج و توجه به مراحل تربیت فرزند .

۲. هماهنگی والدین در تربیت فرزند .

۳. اصل محبت .

۴. اصل احترام و تکریم .

۵. توجه به تفاوت های فردی :

○ تفاوت های جسمانی .

○ تفاوت های شناختی .

○ تفاوت های عاطفی و اخلاقی .

○ اصل توجه به تفاوت های فردی .

۶. اصل اعتدال .

راهنمای دانشجو
www.RDaneshjoo.ir

راهنمای دانشجو
www.RDaneshjoo.ir

*** مراحل انتقال جمعیت در جهان :**

در این بازه زمانی جمعیت زیاد به عنوان منشاء و عامل تعیین کننده اقتدار ملی و توان نظامی و اقتصادی برای دولت‌ها مطرح بود. غالباً جمعیت زیاد بر کم ترجیح داده می‌شود. این برداشت از جمعیت تا اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم رایج بود. در آن روزها که سرمایه و منابع طبیعی نقش اصلی را در تولید کالا و خدمات ایفا می‌کرد.

*** سیاست‌های جمعیتی با رویکرد ارتقای نرخ باروری :**

بررسی سرانه تولید ناخالص ملی در کشور های مختلف نیز نشان میدهد که با گذشت زمان ، هر چه قدر جمعیت کشور ها افزایش یافته است ، ثروت بیشتری به ازای هر نفر تولید شده است و همچنین ضریب هم بستگی میان جمعیت و سرانه تولید ناخالص ملی ، جمعیت و ضریب جینی (به نوان شاخص نابرابری در توزیع ثروت) و جمعیت و بیکاری بسیار ناچیز و رابطه معنا داری میان آن ها وجود ندارد و مشکل عمده کشور های در حال توسعه را باید میان سیاست گذاری و توزیع نامتوازن جمعیت آنها جستجو کرد نه در میزان جمعیت . افزایش جمعیت در صورتی که با سیاست ها مناسب در حوزه آموزش و تحصیلات همراه شود و سرمایه انسانی متناسب با بازار کار فراهم گردد ، می تواند رشد و توسعه اقتصادی را شتاب بخشد . در نتیجه توجه به جمعیت به عنوان یک مولفه قدرت در جوامع حتی احساس تهدید از طریق آن از سوی رقبا توجیه پذیر به نظر می رسد .

* جمعیت ایران :

یک (سیر تحولات ایران در گذشته کشور پر جمعیتی بوده است ، به روایت برخی مورخان ، در حدود ۵۰۰ سال قبل از میلاد مسیح ، جمعیت ایران باستان در حدود ۴۰ الی ۵۰ میلیون نفر بوده است . تا نیمه قرن ۱۳ شمسی سرشماری در ایران متداول نبود ، در زمان میرزا تقی خان امیر کبیر در سال ۱۲۶۸ جمعیت ایران بین ۸ تا ۱۰ میلیون نفر اعلام گردید .

سرشماری عمومی کشور در سال ۱۳۳۵ انجام شد و جمعیت ایران را بالغ بر ۱۸/۹ میلیون نفر اعلام کرد که از این تعداد ۶ میلیون در مناطق شهری و ۱۲/۹ میلیون نفر در نقاط روستایی سکونت داشتند .

با بهتر شدن اوضاع بهداشت و درمان در طول یک دوره ۱۰ ساله از سال ۱۳۳۵ ، جمعیت کشور با نرخ متوسط رشد سالانه ۳/۲ درصد به ۲۵/۷ میلیون نفر در سال ۱۳۴۵ رسید .

در سال ۱۳۴۱ برای نخستین بار در برنامه سوم عمرانی کشور موضع جمعیت مورد توجه قرار گرفت .

در سال ۱۳۷۱ لایحه کنترل جمعیت و تنظیم خانواده از طرف دولت تهیه و تقدیم مجلس گردید و در تاریخ ۲۶ / ۲ / ۱۳۷۲ تصویب شد و باعث تقلیل جمعیت در سال های ۶۵ تا ۷۵ شد .

همه این عوامل موجب کاهش رشد جمعیت در دهه بعد نیز شد و به میزان متوسط ۱/۶ درصد سقوط کرد .

میزان باروری کل از ۷/۷ در سال ۱۳۴۵ به ۱/۸ در سال ۱۳۸۵ برای هر مادر رسید .

دو (عوارض تحولات جمعیت در ایران :

شاخص سالخوردگی از تقسیم میزان جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر به جمعیت زیر ۱۵ سال ، ضرب در ۱۰۰ بدس می آید که تعداد افراد سالمند به ازای هر صد نفر جمعیت کمتر از ۱۵ سال را نشان میدهد .

در علم جمعیت شناسی به شرایطی که در آن تعداد جوانان و افراد فعال در سنین کار (جمعیت تولید کننده بین سنین ۱۵ تا ۶۵ سال) به طور قابل توجهی از سالمندان ، کودکان ، نوجوانان (جمعیت مصرف کننده) باشند ، در اصطلاح « پنجره جمعیتی » گفته می شود .

ایران با تغییر ساختار سنی از سال ۸۴ وارد پنجره جمعیتی شد که حد اکثر ۳ دهه به طول می انجامد

- جمعیت
۱. تعریف جمعیت و جمعیت‌شناسی
 ۲. مراحل انتقالی جمعیت در جهان
 ۳. سیاست‌های جمعیتی با رویکرد ارتقاء نرخ باروری
 ۴. جمعیت ایران
 ۱. سیر تحولات جمعیت در ایران
 ۲. عوارض تحولات جمعیت در ایران

- ناباروری
۱. علل ناباروری
 ۱. مردانه
 ۲. زنانه
 ۳. غیرقابل توجیه
 ۲. عوامل موثر بر ناباروری
 ۱. تأثیر تغذیه ناسالم بر ناباروری
 ۲. تأثیر مواد فریز شده بر ناباروری
 ۳. تأثیر شرایط روحی و روانی بر ناباروری
 ۴. تأثیر نوع لباس بر ناباروری
 ۵. تأثیر فعالیت‌های ورزشی بر باروری
 ۶. تأثیر تکتولوژی بر ناباروری
 ۷. تأثیر مواد مخدر و مشروبات الکلی بر ناباروری
 ۸. تأثیر مصرف سیگار بر ناباروری
 ۹. تأثیر آفت‌کش‌ها و مواد شیمیایی بر ناباروری
 ۱۰. تأثیر روش‌های پیشگیری از حاملگی بر ناباروری
 ۱۱. تأثیر سن بر ناباروری
 ۳. درمان ناباروری

